

Tetovaže in zaposlovanje

Seminar pri predmetu Psihološka diagnostika in ukrepi v delovnem okolju

Študijsko leto 2016/17

Avtorica: Hana Zega

Mentorica: doc. dr. Eva Boštjančič

Kazalo

ZAPOSLOVANJE IN TETOVAŽE	1
TETOVAŽE KOT OBLIKA TELESNE MODIFIKACIJE	2
ZGODOVINSKO OZADJE.....	2
MOTIVI ZA TETOVIRANJE	2
POGOSTOST TETOVAŽ V SVETU IN PRI NAS.....	3
OSEBNOSTNE ZNAČILNOSTI TETOVIRANIH POSAMEZNIKOV	3
STIGMATIZACIJA OSEB S TETOVAŽO	4
DISKRIMINACIJA V FAZI SELEKCIJSKEGA INTERVJUJA	5
DISKRIMINACIJA NA DELOVNEM MESTU	5
PRIKRIVANJE TETOVAŽ.....	6
VLOGA PSIHOLOGA.....	6
Literatura	7

ZAPOSLOVANJE IN TETOVAŽE

Na področju zaposlovanja je v preteklih desetletjih prišlo do porasta raziskav, v katerih so se avtorji (npr. Dipboye, 2005; Hunter in Hunter, 1984) ukvarjali s selekcijskim postopkom. Poskušali so optimizirati proces, tako da bi čim bolj zagotovo določili in izbrali najboljšega možnega kandidata.

V splošnem bi lahko dejali, da je za optimizacijo selekcije ključnega pomena to, da povečamo število za delovno mesto relevantnih informacij o kandidatu ter da ne zapravljamo časa z zbiranjem informacij, ki za kvalitetno opravljanje razpisanega delovnega mesta niso pomembne. Po mnenju avtorjev (Hunter in Hunter, 1984) bi se v fazi selekcije tako kadrovniki morali osredotočiti predvsem na kandidatove izkušnje in znanja,

pomembne za optimalno opravljanje delovnih nalog, njegove kognitivne sposobnosti, osebnostne lastnosti in vrednote.

Vendar pa mnogi kadroviki izločajo kandidate tudi na podlagi informacij, ki so pravzaprav nerelevantne za razpisano delovno mesto. In tu se pojavi problematika diskriminacije (Atkinson, 2003), s katero se soočajo mnogi kandidati, ki ima na svojem telesu eno ali več tetovaž. Da bi se izognili nevarnosti, da na delovno mesto ne bodo sprejeti na podlagi zunanega videza, se nekateri zato odločijo za lasersko odstranitev (Roberts, 2012), drugi pa tetovažo skrijejo z oblačili (Gerson, 2012).

Seveda je načinov, na katere ljudje spreminjajo svoje telo, ogromno, tetovaže so le eden izmed njih. Vseeno pa raziskave (Mann, 2005) kažejo, da gre pri posameznikih s tetovažami za zelo stigmatizirano skupino iskalcev zaposlitve, in prav psihologi smo tisti, ki bi lahko pomembno pripomogli k bolj pravični obravnavi kandidatov.

TETOVAŽE KOT OBLIKA TELESNE MODIFIKACIJE

Oprelitev telesnih modifikacij se je v zadnjem stoletju s porastom najrazličnejših praks na tem področju zelo spreminjala. Dandanes se telesne modifikacije nanašajo na namerno spreminjanje človeškega telesa oz. fizičnega izgleda, v najširši definiciji pa vključujejo plastične operacije, družbeno sprejemljive dekoracije telesa (v zahodnih kulturah so to npr. uhani v ušesnih mešičkih) in verske iniciacijske obrede (npr. obrezovanje v judovski kulturi) (Derek, 2015).

Pri tetovažah kot vrsti telesne modifikacije gre za vbrizganje črnila v povrhnjico kože, pri čemer se spremeni njena prvotna pigmentacija. Seveda je možnih barv črnila ogromno, posamezniki pa imajo tudi možnost izbire med trajnim ali začasnim tatujem (Derek, 2015). Etimološko gledano, beseda "tatu" izhaja iz polinezijske besede "tatau", ki pomeni "pisati". V evropski prostor jo je v 18. stoletju prinesel eden od pomorščakov kapitana Cooka, ki je z raziskoval Novo Zelandijo (DeMello, 2000).

ZGODOVINSKO OZADJE

Začetki tetoviranja, prebadanja kože, modifikacije nog in brazgotinjenja segajo že v leto 4000 pr.n.št. (Doss in Ebesu Hubbard, 2009; Wood, 2003). Najstarejši dokaz, da je bilo tetoviranje običajna praksa v protozgodovini, so pravzaprav našli le nekaj sto kilometrov stran od Slovenije, in sicer leta 1991, ko so v Ötztalskih Alpah odkrili mumificirano truplo iz časa bakrene dobe (Samadelli, Melis, Miccoli, Vigl in Zink, 2015). Ötzi, kot so mumijo poimenovali, je imel 61 tetovaž (šlo je za skupine preprostih krogov in črt), in sicer v predelu križa, na zapestju, za kolenom in na gležnju. Prav tako so odkrili (DeMello, 2000), da so bile tetovaže prisotne pri Germanih, Keltih in severnoevropskih plemenih. Izven področja današnje Evrope pa je bilo tetoviranje prisotno tudi v Starem Egiptu, na Kitajskem, na Japonskem, v Polineziji, v Indoneziji, v Filipinih, na Tajskem, v Sibiriji, v Perziji ter v Ameriki (DeMello, 2000).

Telesne modifikacije so namreč v starih kulturah so nosile velik pomen: piercingi so bili npr. odraz položaja v skupnosti, moči, starosti. Tetovaže pa so se navezoval na pripadnost plemenu, uspešnost pri bojih in so pogosto služile kot dokaz uspešno opravljenega iniciacijskega obreda (Wood, 2003).

MOTIVI ZA TETOVIRANJE

Turner (1994) trdi, da tetovaža ni nič drugega kot zgolj modni dodatek, pri čemer mnogi avtorji njegovi izjavi oporekajo. Swetman (1999) je tako poudaril, da že sama trajnost tetovaže, bolečina, ki jo postopek spremlja, čas, ki je potreben za nego, kažejo, da je vrednost tetovaže več kot le modna muha. Atkinson in Young (2001) sta celo zapisala, da naj bi telesne modifikacije omogočile travmatiziranim posameznikom, da

se lažje soočijo s težkimi osebnimi (pre)izkušnjami. Zaključila sta, da naj bi ljudem tetovaže omogočale, da so 'drugačni od drugih', telesne modifikacije naj bi po njunem mnenju poudarile posameznikov občutek lastne identitete in občutek kontrole nad lastnim telesom. Atkinson (2002) je kasneje ugotavljal, kakšen pomen tetovažam pripisujejo ženske. V njegovi raziskavi se je izkazalo, da naj bi se ženske tetovirale z namenom zoperstavljanja kulturi, v kateri živijo, ter da bi se samodefinirale.

V obsežni metaanalizi so avtorji (Wohlrab, Stahl in Kappeler, 2006) preučevali motivacijske dejavnike, zaradi katerih se posamezniki odločijo za tetovažo. Po njihovih izsledkih si mnogi naredijo tetovažo, ker si želijo lepšati svoje telo, imeti pri sebi umetniško delo. Druga skupina dejavnikov se povezuje v težnjo po poudarjanju individualnosti – posamezniki si želijo oblikovati in ohranjati lastno identiteto, želijo se počutiti posebne, drugačne od drugih. V ozadju marsikatero odločitve je težnja po samoekspresiji: posamezniki skozi tatu izrazijo osebne vrednote, izkušnje, včasih pa tudi pomembne življenjske preobrate in preizkušnje, ki so jih doživeli (npr. posilstvo). Nekateri posamezniki si s tetovažo želijo dokazati, da lahko prenesejo potrebno bolečino; tatu nosijo kot spomin, da so premagali svoje telesne omejitve. Pri tem Vail (1999) opozarja, da telesna modifikacija lahko odraža tudi tendence po avto agresiji, izpostavlja pa tudi zasvojljivost takšnega početja, saj se ob porastu bolečine v telesu sprosti ogromna količina endorfinov. Pogosto je tetovaža odraz pripadnosti določeni socialni skupini ali pa odnosu (npr. prijateljskem, partnerskem) (Wohlrab, Stahl in Kappeler, 2006). Eden izmed možnih razlogov, zakaj ljudje zaidejo v tatu studio je tudi, ker želijo poudariti svojo spiritualnost, versko pripadnost ali pa pripadnost kulturi, obstoječim tradicijam. Obratno pa se nekateri odločijo za tatu, ker se želijo upreti družbi ali pa družini, v kateri so odraščali – telesne modifikacije so namreč lahko precej provokativne, saj so jih mnoga leta povezovali s kriminalnimi skupinami (DeMello, 2000). Kot zadnje pa velja izpostaviti tisto skupino posameznikov, ki v tetovaži vidijo možnost, da poudarijo svojo seksualnost (Wohlrab, Stahl in Kappeler, 2006).

POGOSTOST TETOVAŽ V SVETU IN PRI NAS

Do informacij o trenutni prevalenci tetovaž v vsakem od narodov je zelo težko dostopati, saj nobena organizacija ne evidentira, koliko ljudi točno se letno odloči zanje. Avtorji (Swami, Pietschnig, Bertl, Nader, Stieger in Voracek, 2012) pa podarjajo, da je od zgodnjih devetdesetih let kultura tetoviranja v velikem porastu.

Vseeno je za približek trenutnemu stanju mogoče navesti raziskavo iz letošnjega leta (Shannon-Missal, 2016), v kateri so na podlagi reprezentativnega vzorca ($N = 2225$) ocenili, da ima kar 29% polnoletnih državljanov ZDA vsaj en tatu. Odstotek je tako v preteklih štirih letih poskočil za kar 8% (leta 2012 je namreč tatu imelo okrog 21% državljanov ZDA) (Shannon-Missal, 2016).

V Avstraliji so leta 2012 na podlagi reprezentativnega vzorca ($n = 8656$) prišli do zaključka, da se je tedanja prevalenca gibala okrog 14,5% (Heywood idr., 2012).

Kako je pa v Evropi? V letošnjem poročilu Evropske komisije (Piccinini, Pakalin, Contor, Bianchi in Senaldi, 2016) so navedli, da naj bi 12% vseh Evropejcev imelo enega ali več tatuev. Če se usmerimo na naše sosednje države (za Slovenijo podatka o prevalenci ni bilo nikjer mogoče pridobiti) naj bi bilo v Italiji tetoviranih 12,8% prebivalstva, v Avstriji se številka giblje okrog 19%, na Madžarskem pa je odstotek najvišji – kar polovica prebivalcev ima vsaj en tatu.

OSEBNOSTNE ZNAČILNOSTI TETOVIRANIH POSAMEZNIKOV

Poleg tega, da ljudje v splošnem posameznikom s tatui pripisujejo negativne značilnosti, se razlike pojavljajo tudi na področju zaznavanja njihove osebnosti. Forbes (2001) je na primer prosil udeležence, ki niso imeli tatuja, naj vprašalnik BFI (John, Donahue in Kentle, 1991) izpolnijo tako zase kot tudi nekoga, ki ima vsaj

eno tetovažo. Izkazalo se je, da so udeleženci osebe s tatui ocenjevali kot bolj nevroticistične, manj ekstravertne, odprte in vestne. Obenem je bila variabilnost vrednosti na lestvicah manjša v primeru, ko so udeleženci ocenjevali tetoviranega posameznika, kot ko so ocenjevali sebe.

Kaj pa so pokazale dosedanje raziskave na področju osebnosti, v katerih so primerjali posameznike s tatui s tistimi brez?

Tate in Shelton (2008) sta na vzorcu ameriških študentov ugotovila, da naj bi posamezniki s tetovažami dosegali statistično pomembno nižje vrednosti na lestvicah sprejemljivosti in vestnosti. Do nasprotujočih rezultatov so prišli Swami idr. (2012) na vzorcu nemških študentov. Zaključili so, da naj bi bili posamezniki s tetovažami bolj ekstravertni – imeli naj predvsem večjo potrebo po iskanju dražljajev. Na drugih področjih (npr. pri samospoštovanju, verskih prepričanjih) pa naj statistično pomembnih razlik med njimi in posamezniki brez tetovaž ne bi bilo.

Tiggermann in Golder (2006) sta izpostavila, da naj bi imeli tetovirani posamezniki bolj izraženo potrebo po edinstvenosti, pri čemer je Swami (2011) izpostavil nekatere pozitivne posledice tetoviranja: pri posameznikih naj bi namreč prihajalo do povišanja samospoštovanja, zadovoljstva z zunanjim izgledom ter do večjega občutka posebnosti.

STIGMATIZACIJA OSEB S TETOVAŽO

Čeprav je torej odločanje za tetovaže v zahodnem svetu v porastu (Swami idr., 2012), pa do večjega upada na področju stigmatizacije posameznikov s tetovažami še ne prihaja (Mann, 2005; Dean, 2011). Vsak deseti Evropejec in vsak tretji Američan je v primeru, da se je odločil za tatu na vidnem mestu, izpostavljen potencialni diskriminaciji tako v selekcijskem postopku kot pri evalvaciji uspešnosti opravljanja njegovih delovnih nalog.

Mann (2005) je v svoji raziskavi namreč opozoril, da je skoraj 40% njegovih udeležencev izjavilo, da bi morali imeti delodajalci možnost posameznika izločiti iz selekcijskega postopka prav na podlagi tetovaže. Ob tem pa je 16% udeležencev poročalo, da so bili v preteklosti iz izbirnega postopka izločeni prav na podlagi zunanjega videza.

Dean (2011) se je ukvarjal s tem, ali so prisotne razlike v oceni opravljene storitve glede na to, ali ima zaposleni tetovažo ali ne. Rezultati so pokazali, da so bili udeleženci statistično pomembno manj zadovoljni s storitvijo uradnikov, ki so imeli tetovažo, kot pa s storitvijo uradnikov, ki je niso imeli. Ob tem so mnogi svoje ocene utemeljili z izjavo, da se jim zdijo tatui zelo neprimerni.

Stereotipi glede oseb s tetovažami in diskriminacija na kariernem področju, ki izhaja iz njih, je po mnenju Wooda (2003) povezana s tem, da so s stoletji telesne modifikacije pridobivale vedno več negativnih konotacij. Tetovaže se je namreč pričelo povezovati z marginaliziranimi skupinami: posamezniki z duševnimi težavami ter kriminalci, tolpami, uporniški gibanji – z vsemi, ki so se upirali obstoječemu družbenemu sistemu.

V začetku tega tisočletja so avtorji (npr. Degelman in Price, 2002) pričeli ugotavljati, kako v splošnem zaznavamo tetovirane posameznike; kakšna so torej naša implicitna prepričanja o njih. Rezultati so pokazali, da posameznike s tatui v večji meri percipiramo kot: neprivlačne (Swami in Furnham, 2007), nemotivirane (Degelman in Price, 2002), nepošteno (Degelman in Price, 2002), manj inteligentne (Dean, 2011; Degelman in Price, 2002), nevredne zaupanja (Dean, 2010) in slabe (Degelman in Price, 2002). Mnogi stereotipi se nanašajo tudi na življenjski slog posameznikov s tetovažami, in sicer naj bi jih zaznavali kot pijance ter promiskuitetneže (Swami in Furnham, 2007).

DISKRIMINACIJA V FAZI SELEKCIJSKEGA INTERVJUJA

Selekcijski intervju je ena najpogostejše uporabljenih metod pri selekciji kandidatov (Dipboye, 2005), pri čemer pa avtorji (Hunter in Hunter, 1984) opozarjajo, da ne bi smel služiti kot edini pomemben napovednik delovne uspešnosti. Raziskave so namreč pokazale, da imajo na vedenje intervjuvarja ter na njegovo oceno kandidata vpliv tudi: kandidatova rasna pripadnost, socialnoekonomski status, verska pripadnost, obleka, zunanji izgled in celo parfum, če se je pred intervjujem nadišavil (Hunter in Hunter, 1984). V primeru, ko kateri izmed navedenih dejavnikov pomembno vpliva na presojo izvajalca intervjuja o kandidatu, pride do povečanja verjetnosti, da bo slednji postal žrtev diskriminacije (Dipboye, 2005). To bi pomenilo, da bo iz nadaljnje selekcije izločen na podlagi informacij, ki so nerelevantne za uspešno funkcioniranje na razpisnem delovnem mestu.

S stigmo pri selekcijskem intervjuju sta se ukvarjala Madera in Hebl (2011). Ugotovila sta, da je diskriminacija na podlagi zunanjega videza kandidatov zelo aktualna, na nižjo oceno kandidata pa naj bi diskriminacija vplivala preko pozornosti in delovnega spomina.

Izvajalec intervjuja naj bi med srečanjem več vidne pozornosti namenjal tistim delom telesa kandidata, na katerih se nahaja stigmatiziran dražljaj (npr. tetovaža). Usmerjanje večjega dela pozornosti v zunanji videz kandidata pa naj bi se odrazilo v zmanjšani kapaciteti delovnega spomina. Izvajalec intervjuja naj bi posledično manj kvalitetno sledil odgovorom kandidata ter se na koncu intervjuja v manjši meri spomnil, kaj je kandidat odgovoril na določeno vprašanje. Najverjetneje bi tako dobil občutek, da kandidat ni podajal kvalitetnih odgovorov (Madera in Hebl, 2011).

Poudariti velja, da diskriminacija posameznikov, ki imajo tetovažo, ni redek pojav. Brallier, Maguire, Smith in Palm (2011) so izvedli raziskavo, v kateri so kadrovikom predstavili opise in fotografije istih kandidatov, pri čemer so kandidati v prvem pogoju imeli tatu, v drugem pogoju pa ne. Izkazalo se je, da bi kar 87,8% kadrovikov za delo v restavraciji manj verjetno zaposlilo nekoga, ki ima tetovažo. Ob tem so avtorji izpostavili, da so med kadroviki vseeno prisotne precejšnje razlike v tem, čemu dajejo pri izbiri kandidata večji pomen.

Podobno je Ligos (2001) je v raziskavo vključil 651 vodstvenih delavcev; od tega sta dve tretjini dejali, da bi se pri izbiri kandidatov za delo trgovskega predstavnika raje izognili tistim kandidatom, ki so neprimerno oblečeni ali pa imajo piercinge oz. tatuje na vidnem mestu.

Swanger (2006) je Ligosove (2001) izsledke le še podprla, in sicer je v njeni študiji sodelovalo 30 kadrovikov, zaposlenih v 19 različnih podjetjih. Kar 26 jih je dejalo, da imajo do tetovaž in piercingov odklonilen odnos. Po njihovem poročanju pa naj bi bili piercingi in tatooji slabo sprejeti tudi s strani njihovih sodelavcev in nadrejenih.

Kako je v Sloveniji? Žal se za raziskavo na tem področju še ni nihče odločil, vseeno pa je dostopen intervju z Viviano Žorž iz agencije Adecco (Žibert, 2016). Ko so jo vprašali, kaj bi svetovala kandidatom s tetovažo, je dejala, naj se pri pripravi na razgovor najprej pozanimajo, kakšen kodeks oblačenja imajo v izbranem podjetju. Poudarila je pomembnost prvega vtisa ter se podjetja razlikujejo glede zahtev oblačenja in odnosa do tetovaž.

DISKRIMINACIJA NA DELOVNEM MESTU

Nekateri posamezniki s tetovažami se z diskriminacijo ne soočajo le na področju zaposlovanja, ampak tudi na delovnem mestu, ko so enkrat sprejeti nanj.

Atkinson (2003) poudarja, da posamezniki s tetovažami na delovnem mestu pogosto naletijo na negativne odzive sodelavcev in nadrejenih, kar nemalokrat ovira kvaliteto izvedbe njihovih delovnih nalog. Mnoge organizacije imajo celo zapisana pravila oblačenja, v katerih je eksplicitno napisano, da morajo zaposleni prekriti ali pa odstraniti vidne piercinge in tetovaže.

Tako je v Kanadi pred nekaj leti odjeknila novica, da so na policijski postaji v Alberti (Gerson, 2012) policistom prepovedali razkazovanje tetovaž v delovnem času. Zaposleni so bili tetovaže primorani skrivati z oblačili, kar jim je v času poletnih temperatur predstavljalo precejšen izziv.

Tudi v Sloveniji so v UKC Ljubljana pred tremi leti podali navodila za osebno urejenost, ki jih morajo spoštovati vsi zaposleni (Kolednik, 2013). Med drugim so se med 'neprimernimi' vidiki zunanjega videza znašle tudi tetovaže, za katere naj bi delavci glede na smernice morali poskrbeti, da med opravljanjem delovnih nalog ne bodo vidne. Pri tem bi nespoštovanje navodil lahko vodilo tudi v prekinitev delovnega razmerja.

PRIKRIVANJE TETOVAŽ

Kar se tiče skrivanja tetovaž, se po Atkinsonu (2003) zaposleni ukvarjajo predvsem s tistimi, ki jih lahko vidi delodajalec. Najlažje naj bi bilo skriti tatu na predelu ramen, hrbta, nekoliko težje pa tistega na roki ali vratu (predvsem v času poletja).

Do težav prihaja predvsem zato, ker se posamezniki v povprečju najraje odločajo za tetovaže na vidnem mestu (Atkinson, 2003). Swami (2011) je na podlagi vzorca udeležencev iz Velike Britanije ocenil, da naj bi 25% moških imelo tetovažo na spodnjem delu roke, 28% žensk pa na gležnju.

Derick (2006) je na ameriškem vzorcu prišel do zaključka, da naj bi 89% moških in 48% žensk imelo vsaj en tatu, ki ga ne morejo skriti s kratko majico in hlačami – imajo ga na področju obraza, vratu, spodnjega dela rok in gležnjev.

Kot možne posledice pritiskov na delovnem mestu tako Roberts (2012) navaja, da je med leti 2011 in 2012 v ZDA število laserskih odstranitv tetovaž poskočilo za 32%. Kar 700 pacientov, ki so predstavljali 40% vseh, ki so se odločili za postopek, pa je kot razlog odstranitve navedlo službene razloge.

VLOGA PSIHologa

Tetovaže niso nova modna muha, ki bi vzniknila v zadnjih desetletjih, ampak jih človeštvo pozna že tisočletja (DeMello, 2000). V začetkih so tetovaže resda primarno uporabljali za izkazovanje družbene moči, borbenosti in pripadnosti plemenu (Wood, 2003), dandanes pa je motivov za tetoviranje ogromno. Posamezniki se za tatu odločijo, ker si želijo npr. poudariti svojo unikatnost, izkazati predanost odnosu ali pripadnost skupini, katere del so (bili); nekaterim tetovaže predstavljajo spomin na dogodek ali (pre)izkušnjo, ki jim je spremenila življenje, spet drugi želijo preko tatuja izraziti svoje nestrinjanje s pojavi v družbi (Wohlrab, Stahl in Kappeler, 2006)...

Posameznikov in razlogov, zakaj se odločijo za tetovaže, je nešteto – pravzaprav iz leta v leto število oseb s tatujem narašča (Swami idr., 2012). A le za manjši delež te skupine bi lahko trdili, da veljajo mnogi stereotipi (Dean, 2011) – da so tetovirani posamezniki npr. nemotivirani, nepošteni (Degelman in Price, 2002), nevredni zaupanja (Dean, 2010), promiskuitetni (Swami in Furnham, 2007) itn. Nasprotno pa je delež posameznikov s tetovažo, ki se z diskriminacijo srečajo zaradi zunanjega videza, večji. Glede na Manna (2005) naj bi vsakega desetega tetoviranega posameznika v preteklosti že izločili iz nadaljnjih selekcijskih postopkov prav zaradi tatuja. Ob tem je delež pravzaprav presenetljivo majhen ($p = 0,16$), če ga primerjamo z npr. dvema tretjinama kadrovikov, ki so v eni izmed raziskav (Lios, 2001) izjavili, da se za kandidata s tetovažo raje ne bi odločili.

Do diskriminacije na podlagi osebnega videza (katerega del so tudi tetovaže, če se posameznik zanje odloči) pa ne prihaja samo v fazi selekcijskega intervjuja (Madera in Hebl, 2011), ampak tudi kasneje, ko se kandidatu s tatujem uspe zaposliti (Atkinson, 2003). Tako v tujini (Gerson, 2012) kot tudi pri nas (Kolednik, 2013) so namreč zahteve oz. navodila s strani nadrejenih, da morajo posamezniki prikriti tetovažo, precej aktualne. In še kako aktualno je za zaposlene vprašanje, ali bo zaradi njihovega zunanjega videza prišlo do prekinitev delovnega razmerja.

Vsaj za tujino je mogoče trditi, da se prav zaradi pritiskov na delovnem mestu nezanemarljiv delež posameznikov odloči za lasersko odstranitev tatuja (Roberts, 2012). Ampak ali tovrstna praksa predstavlja rešitev ali le še dodatno krepi moč stigme in daje vzgon nadaljnji diskriminaciji?

Psihologi lahko do problematike diskriminacije tetoviranih oseb – pri zaposlovanju in na delovnem mestu – dostopamo na vsaj pet načinov.

1. V primeru, da imamo sami tatu in da smo v fazi iskanja zaposlitve, obstaja verjetnost, da se bomo (še posebno, če bomo tetovažo imeli na vidnem mestu in ji kadrovik ni naklonjen) znašli v vlogi žrtve diskriminacije (Atkinson, 2003). In tu imamo pravico, da se naslonimo na Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list, 2013), ki jasno prepoveduje tako neposredne kot tudi posredne oblike diskriminacije zaradi katere koli osebne okoliščine.
2. Psihologi se lahko, če nas tako vodi naša karierna pot, znajdemo tudi v vlogi kadrovika. In glede na Kodeks poklicne etike psihologov Slovenije (2002) bi morali spoštovati kandidate, njihovo dostojanstvo, osnovne človekove pravice ter enakovrednost. Že slednja nakazuje, da bi morali pri vodenju selekcijskega postopka narediti vse, da ne bi prišlo do diskriminacije na podlagi zunanjega videza kandidatov.
3. Zmanjševanja stigmatizacije in bledenja stereotipov o tetoviranih posameznikih bi se lahko lotili tudi preko šolskega sistema. Psihologi smo namreč tudi del njega, posredno in pa neposredno – v vlogi profesorja psihologije. In že če bi npr. pri spoznavanju pojmov, kot so stereotip, stigma za primer izbrali skupino oseb s tetovažami ter se o njej z dijaki pogovorili, bi lahko pomembno prispevali k spreminjanju implicitnih prepričanj o tetoviranih posameznikih. Če se že ne bodo odločili za tatu ali pa ne bodo postali kadroviki, bodo namreč prav ti dijaki zelo verjetno postali sodelavci posameznikov s tetovažo.
4. V vlogi sodelavca tetovirane osebe se lahko znajde tudi psiholog. In tu se mu ponuja priložnost, da sledi načelom Kodeksa poklicne etike psihologov Slovenije (2002) ter da se za žrtev omenjene diskriminacije zavzame, sodelavce pa na posreden ali neposreden način seznani s problematiko stereotipov in stigmatizacije.
5. Obstaja pa tudi možnost, da psihologi do problematike dostopamo širše, in sicer s pomočjo medijev. Kot je zapisano v Kodeksu poklicne etike psihologov Slovenije (2002), smo dolžni javnost obveščati o spoznanjih in ugotovitvah stroke. In tudi na ta način lahko pomembno prispevamo k razvoju tako posameznika kot tudi družbe.

Literatura

Atkinson, M. (2002). Pretty in ink: Conformity, resistance, and negotiation in women's tattooing. *Sex Roles*, 47, 219–235.

Atkinson, M. (2003). *Tattooed: The sociogenesis of a body art*. Toronto: University of Toronto Press.

Atkinson, M., in Young, K. (2001). Flesh journey: Neo primitives and the contemporary rediscovery of radical body modification. *Deviant Behavior*, 22, 117–146.

Brallier, S. A., Maguire, K. A., Smith, D. A in Palm, L. J. (2011). Visible Tattoos and Employment in the Restaurant Service Industry. *International Journal of Business and Social Science*, 2(6), 72–76.

Dean, D. H. (2011). Young adult perception of visible tattoos on white-collar service provider. *Young Consumers: Insight and Ideas for Responsible Marketers*, 12(3), 254–264.

- Degelman, D. in Price, N. D. (2002). Tattoos and ratings of personal characteristics. *Psychological Reports*, 90, 507–514.
- DeMello, M. (2000). *Bodies of Inscription: a Cultural History of the Modern Tattoo Community*. Durham NC: Duke University Press.
- Dipboye, R. L. in Collela, A. (2005). *Discrimination at work: The psychological and organizational bases*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Doss, K. in Ebesu Hubbard, A. S. (2009). The communicative value of tattoos: The role of public selfconsciousness on tattoo visibility. *Communication Research Reports*, 26(1), 62–74.
- Derek, R. (2015). Modified people: Indicators of a body modification subculture in a post-subculture world. *Sociology*, 49(6), 1096–1112.
- Forbes, G. B. (2001) College students with tattoos and piercings: motives, family experiences, personality factors, and perception by others. *Psychological Reports*, 89, 774–796.
- Gerson, J. (2012). *Medicine Hat police cover-up: Tattoos must remain hidden, officers told*. Dne 3. 11. 2016 sneto z naslova: <http://news.nationalpost.com/news/canada/medicine-hat-police-cover-up-tattoos-must-remain-hidden-officers-told>
- Heywood, W., Patrick, K., Smith, A. M., Simpson, J. M., Pitts, M. K., Richters, J. in Shelley, J. M. (2012). Who gets tattoos? Demographic and behavioral correlates of ever being tattooed in a representative sample of men and women. *Annals of epidemiology*, 22(1). 51–6.
- Hunter, J. E. in Hunter, R. F. (1984). Validity and utility of alternative predictors of job performance. *Psychological Bulletin*, 96, 72–98.
- John, O. P., Donahue, E. M. in Kentle, R.L. (1991). *The »Big Five« Inventory – Versions 4a and 54*. Berkeley: Institute of Personality and Social Research.
- Kodeks poklicne etike psihologov Slovenije. (2002). Ljubljana: Društvo psihologov Slovenije.
- Kolednik, A. (2013). *Medicinske sestre v UKC Ljubljana ne smejo nositi mini kril*. Dne 3. 11. 2016 sneto z naslova: <http://siol.net/novice/slovenija/medicinske-sestre-v-ukc-ljubljana-ne-smejo-nositi-mini-kril16852>
- Ligos, M. (2001). Does image matter? *Sales and Marketing Management*, 153 (3), 52–56.
- Madera, J. M. in Hebl, M. R. (2011). Discrimination against facially stigmatized applicants in interviews: An eye-tracking and face-to-face investigation. *Journal of Applied Psychology*, 97(2), 317–330.
- Mann, S. (2005). *National poll shows public opinion sharply divided on regulating appearance – from weight to tattoos – in the workplace*. Dne 3. 11. 2016 sneto z naslova: <http://www.businesswire.com/news/home/20050330005033/en/National-Poll-Shows-PublicOpinionSharply-Divided>
- Piccinini, P., Pakalin, S., Contor, L., Bianchi, I. in Senaldi, C. (2016). *Safety of tattoos and permanent make-up*. Dne 3. 11. 2016 sneto z naslova: <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/safety-tattoos-and-permanent-make-final-report>

Samadelli, M., Melis, M., Miccoli, M., Vigl, E. E. in Zink, A. (2015). Complete mapping of the tattoos of the 5300-year-old Tyrolean Iceman. *Journal of Cultural Heritage*, 16(5), 753–758.

Shannon-Missal, L. (2016). *Tattoo Takeover: Three in Ten Americans Have Tattoos, and Most Don't Stop at Just One*. Dne 3. 11. 2016 sneto z naslova: http://www.theharrispoll.com/health-andlife/Tattoo_Takeover.html

Swami, V. (2011). Marked for life? A prospective study of tattoos on appearance anxiety and dissatisfaction, perceptions of uniqueness, and self-esteem. *Body Image*, 8, 237–244.

Swami, V. in Furnham, A. (2007). Unattractive, promiscuous, and heavy drinkers: Perceptions of women with tattoos. *Body Image*, 4, 343–352.

Swami, V., Pietschnig, J., Bertl, B., Nader, I. W., Stieger, S. in Voracek, M. (2012). Personality differences between tattooed and non-tattooed individuals. *Psychological Reports: Mental & Physical Health*, 111(1), 97–106.

Swanger, N. (2006). Visible body modification (VBM): evidence from human resource managers and recruiters and the effects on employment. *Hospitality Management*, 25, 154–158.

Sweetman, P. (1999). Anchoring the (postmodern) self? Body modification, fashion and identity. *Body and Society*, 5, 51–76.

Tate, J. C. in Shelton, B. L. (2008). Personality correlates of tattooing and body piercing in a college sample: The kids are alright. *Personality and Individual Differences*, 45, 281–285.

Tiggeman, M. in Golder, F. (2006). Tattooing: An expression of uniqueness in the appearance domain. *Body Image*, 3, 309–315.

Turner, B. S. (1999). The possibilities of primitiveness: Towards a sociology of body marks in cool societies. *Body and Society*, 5, 39–50.

Uradni list (2013). Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-I). *Uradni list*, 21. Dne 3. 11. 2016 sneto z naslova: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=112301>

Vail, D. A. (1999). Tattoos are like potato chips - you can't have just one: The process of becoming and being a collector. *Deviant Behavior*, 20, 253–273.

Wohlrab, S., Stahl, J. in Kappeler, P. M. (2006). Modifying the body: Motivations for getting tattooed and pierced. *Body Image*, 4, 87–95.

Wood, R. T. (2003). The straightedge youth sub-culture: Observations on the complexity of subcultural identity. *Journal of Youth Studies*, 6(1), 33–52.

Žibert, M. (2016). *Kako na tatuje gledajo kadroviki?* Dne 3. 11. 2016 sneto z naslova: <http://mladipodjetnik.si/novice-in-dogodki/novice/kako-na-tatuje-gledajo-kadroviki>